

Značaj manjin u novoj Europi

Referat Petra Tyrana, ki je zastupao Austrijanski PEN prilikom kongresa PEN-centrov iz Pentagonale 2. do 4. novembra 1990. u Dubrovniku.

Ujedinjena Europa, Europska zajednica, Europski savjet, Europska konfederacija, Pentagonala, Alpe-Jadran itd. su sada jako atraktivne i aktualne lozinke, slogani ki odgovaraju duhu današnjice. Mnogi rivaju u tu Europsku zajednicu i bogzna ča očekuju od te buduće europske konfederacije.

Do pred kratkim još komunističke zemlje bivšega Istočnoga i nesvrstanoga bloka rivaju i čežnju za "ujedinjenom" ili barem "zajedničkom" Sridnjom Europom. Vidimo na primjeru Ugarske, Česke, Slovačke, Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine da jaram staljinističkoga komunizma želju zaminiti s vojkami Europske zajednice. Pred svim i

narodne odnosno etničke manjine - ili nazivajmo ih nacionalnosti ili narodnosti - bogzna koliko očekuju

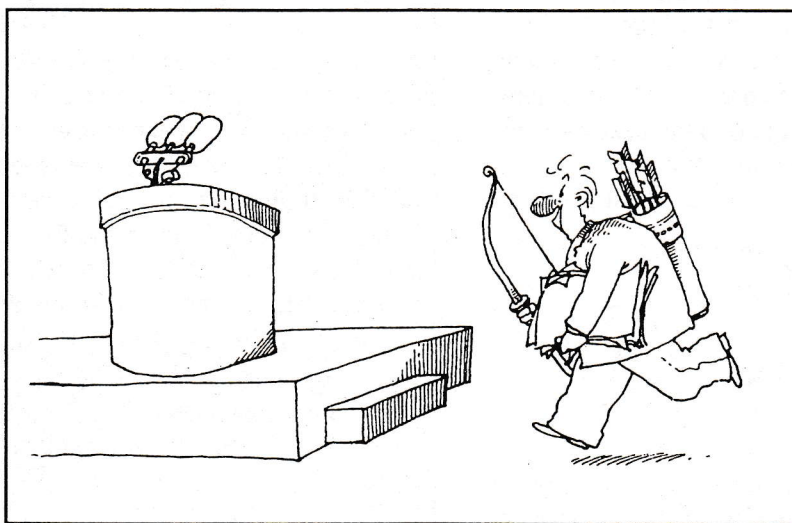
od Ujedinjene Europe odnosno od Europske zajednice. Za nje se svenek govori, da čedu biti most med matičnim narodom ili zemljom i onom državom u koj (momentano) živu. Ali velika je pogibelj - a u mnogi slučajji je tako - da su narodne manjine most, ali samo takov, po kom drugi gazu a punočega i pogazu.

U današnjem času uskrснуća nacionalizmov i nacionalnih pokretov je položaj etničkih manjin,

manjina usporedivši same sebe s brojčano većinskim narodom. Dovoljno je poznata nepovoljna situacija Katalanov i Baskov u Španjolskoh, Ladincev u Italiji, Madjarov u Slovačkoj, Lužičkih Srbov u bivšoj Istočnoj Nimškoj, Slovakov i Hrvatov u Madjarskoj, Nimac u Hrvatskoj i Vojvodini - pak i koruskih Slovencev i Gradišćanskih Hrvatov u Austriji. Uglavnom boji, građanski i svitski, su bili krivi tomu, da danas

ima toliko narodnih manjin po cijeloj Europi. Mirovne pogodbe po prvom svitskom boju npr. su gradišćanskohrvatsku dijasporu 1921. rascipile na četire zemlje, Austriju, Slovačku, Moravsku i Madjarsku. Tad su manjine bile žrtve, bolni ostatki, krvavi ekstremiteti od nacionalističkoga

raka požeranih organov velikoga i nepokretljivoga tijela Austro-Ugarske. Ponekad su zaista samo

narodnosti tim ugroženji čim nacionalističkija je država ili zemlja u koj su odsudjene da živu kao

još ove etničke manjine opomenjivale na nekad skupnu ideju ujedinjene Europe, ka je konačno propala zbog nezrelosti i tvrdoglavosti svojih različitih narodov. Ali uprav na istoku i jugoistoku Europe se je kazalo u bolni desetljeći, da narodi nisu bili zreli ni za nacionalističke, za svoje države.

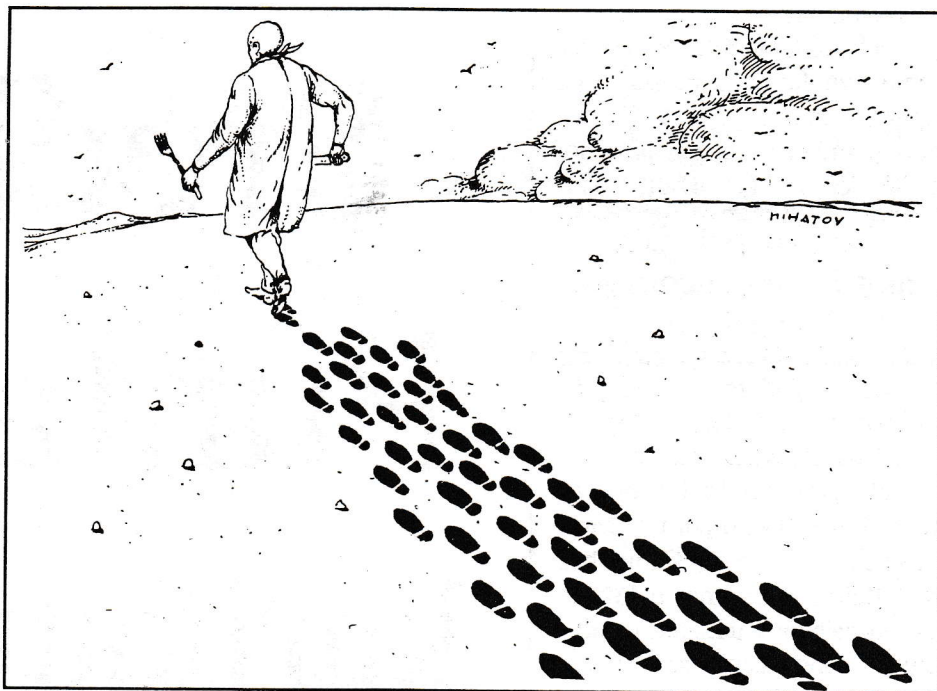
Ostale su manjine, etničke i vjerske, ke su stalno opomenjivale na nepravdičnost prema njim i prema cijeloj Europi. Jadno su vikale o nepravdičnosti, o nefemom postupanju prema njim, o prisilnoj asimilaciji, o potapanju u većinskom oceanu. Mnogo puti su bez uspjeha vikale na pomoć matični narod - a još većputi su zaman kucale po vrati te države, tih političarov, ki bi se tribali držati kršćanskoga načela i općeljudskoga gesla: slabiji uvijek triba višu pripomoć, bolju potporu od jačega.

Ali jadna sudbina velikoga broja narodnosti nam kaže, da nije bilo tako. Slučaj Nimcev u Hrvatskoj, Ladincev u Italiji, Katalanov i Baskov u Španjolskoj, a ne na zadnje Gradišćanskih Hrvatov u dijaspori - to je u Austriji, Mađarskoj i Slovačkoj - dava svidočanstvo, kako nemamo, bolje rečeno neprijateljski su ove države i njeve vlade postupale sa svojim manjinami. Svi ovi slučajji kažu, da nije bilo bogzna kako daleko sa civilizacijom i međučlovičjom kulturom ove naše Europe, za ku mnogi opet sanjaru, da bi ju tribalo ujediniti.

No, sada najednoč se opet diže ugled etnički manjin, nacionalnosti i narodnosti. Sada, čini se, manjine dobivaju opet odgovarajuću ulogu u bilateralni vezi, u interkulturnom zahadjanju jedan s drugim. Opet je nazivaju mostom med državami i narodi.

Dok su do sada nemarno i oholo gazili po ti mosti, bi sada rado hodali i se šetali po ovi traverza i špacirštokom, paličicom pokucali

dali najminimalnija prava, da bi si očuvale svoju samosvist, da bi im bili osigurani temelji za daljnji razvitak, da bi im dali škole i knji-

po njegovi kamenki i se divili njemu, da su ga tako dugo očuvali od svih nezgodov u burnom prošlom času.

Manjine su uvijek bile most, samo da se njih dost dugo nijedan nije koristio. No, manjine mogle bi biti opet most, ali samo onda ako su samosvisne, ako su pune samopovjerenja, ako su na visokom intelektualnom nivou - ako vladaju svojim materinskim jezikom i ako znaju za svoju povijest, kulturu i literaturu.

Ali žalibože na istočnom rubu današnje Sridnje Europe - na

Samo dobro obrazovana manjina će opstati

tom rubu se i nalazi Austrija sa svojim manjinami - jedva ka manjina blista od samosvisti, od poznavanja svoje povijesti i prošlosti, od svoje donekle još uvijek bogate književnosti i kulture uopće. Mnogi tek sada uvidjaju, kakova je bila pogriška i nedostatak, da svojim manjinam nisu

ge na manjinskom jeziku.

Na primjeru svojih manjin ove države i vlade sada vidu sudbinu naroda i narodnosti, kakovu bi i oni mogli doživiti u slučaju skupne lijevaonice, europskoga "melting pota", kada je slabiji jednostavno odvisan od jačega da li će dobiti prava ili ne. U tom momentano leži velika šansa manjin, da čedu im vlade i oblasti u ti zemlja kade živu, dati čim višu potporu imajući u vidu, da bi to moglo biti korisno i za nje glede na skupnu Europu, u koj će ipak on biti jači, ki ima čim više prijateljev - a med njimi i matične narode svojih nacionalnih manjin.

Već su puno pogrišile zemlje u Europi tim, da nisu dale svojim manjinam potribnu podršku. Kod nekih je znamda jur prekasno i ziblju samo još živoga mrtvacu ki već ne more spuniti funkciju mosta. Ali države kao Austrija, Mađarska, Italija, Španjolska - da ne govorim o bivši staljinistički i boljševistički država - mogle bi znatno boljom podrškom svojih nacionalnih manjin pomoći ne samo tim manjiman nego dignuti

svoj ugled u Europi. Čim jači i na čim višoj intelektualnoj razini su pripadnici tih manjin, tim korisnije su konačno te manjine većinskomu narodu.

Glede Gradišćanske Hrvate ćemo ovu funkciju mosta moći ispuniti samo onda, ako si moremo očuvati svoje, ako si moremo i nadalje očuvati i obdržati, ča smo

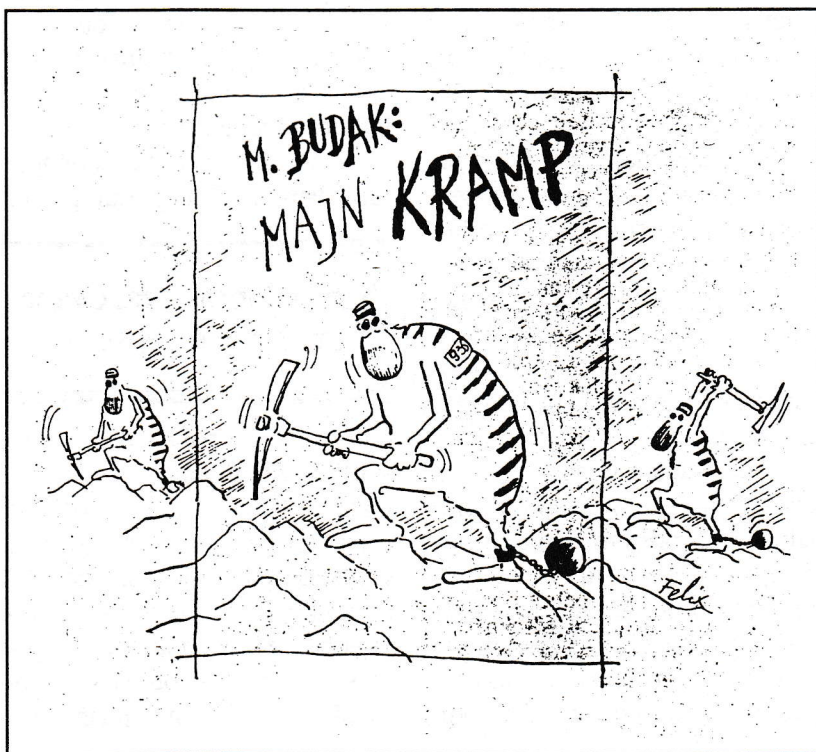
**Samo čvrsti i jaki
mosti moru dugoročno
povezivati**

uspjeli obdržati već od 450 ljet u iseljeničtvu, u dijaspori. Ako naš narod ne spravimo na odredjeni intelektualni a pred svim i obrazovani nivo - isto vrijedi i za Moli-sanske Hrvate u regiji Campobasso u Italiji, za Ladince u Južnom Tirolu, za Nimce u Elzasu i mnoge druge - onda ćemo se konačno potopiti u čuda burnijem oceanu Ujedinjene Europe ili Europske zajednice. Erhard Busek, dalekovidni mislilac, političar a zasada još ministar za znanost u Austriji, misli da će Ujedinjena Europa biti Europa mnogih regijov, ke ćedu same za se biti mali ili veći kamenčići velikoga i lipoga mozaika. Druga teza je, da u novoj Europi neće biti mjesta za male i malodušne nacionalizme, nego da ćedu se slabiji i mlačniji konačno opet jednoč morati rediti po jači i čvršći. A da etničke manjine - ili bilo kako ih zovemo - dođu do kolača, si tribaju očuvati "svoje". Zato se moraju prominiti, postati još borbeniji u svoji nastojanji i dignuti svoje najbolje ljude na vrh, na odgovarajuća mjesta: bilo politike, kulture uopće, književnost, jezikoslovlja i svega drugoga. Stoprv politički jake, jezično čvrste i intelektualno zrele manjine su seriozan partner svojim domaćinim i u stanju kao most povezivati različne otočiće i otoke, ki svi u svemu sačinjavaju novu Europu - a to zajedno sa svimi progresivnim snagami na ovom južno-slavenskom prostoru!

U M J E T N O S T

Srećko Puntarić karikaturist

U ovom članku Vam kanimo predstaviti Zagrebačkoga karikaturista Srećku Puntarića, Felixa. Iz njegovoga pera je najveći dio karikaturev u novom glasu, u ovom broju je i naš redoviti cartoon na predzadnjoj strani umjetničko djelo Srećka Puntarića. Ali nima smisla čuda pisati o njem, čuda već velu njegova djela.

... različne oblike kolektivne sile, kako je imamo u sadašnjosti u boljševistički država, su najvažnija tema Puntarićevoga stvaralaštva. Ove oblike će razumjeti sigurno najbolje ta gledalac, ki je sâm živio u takovoj sredini. Iako je Puntarić dobio mnogo nagradov pri naticanji u zapadnoj Europi, će biti ipak svenek bliži gledaocu iz istočnoga dijela Europe.

Prem da su Puntarićeve karikature uglavnom prez riči, i prem da slika uglavnom govori za sebe, i tako ne postoji jezična barijera za gledatelja,

imaju njegove karikature ipak neku posebnu atmosferu, ku more ponekad prepoznati i čuti samo ta, ki je sâm živio u njoj. Na drugu stran postoji cijela poredica Puntarićevih karikatur, ke zbog svoje univerzalnosti, zbog svoje "krvave šaljivosti" pogodu gledaoca i ga spominjaju na vlašću sudbinu. Popletenje fantastičnoga i absurdnoga je jedan od temeljnih znakov Puntarićeve poetike. Sigurna i šikana crta Puntarića zbudja svenek nano- vič izreku: "Moram se smijati zbog svega, da se ne bi morao plakati!"
po Horvatiću

najvažnije nagrade:

Vercelli, Italija: Prva nagrada 1984.
Ankara, Turska: Prva nagrada 1986, posebna nagrada 1984. i 1987.
Knokke-Heist, Belgija: Grand prix 1987.
Amsterdam, Nizozemska: Treta nagrada 1985, Druga nagrada 1988.
Foligno, Italija: Druga nagrada 1987.
Tokijo, Japan: Posebna nagrada 1987.
Moskva, SSSR: Posebna nagrada 1989.
Beograd, Jugoslavija: Prva nagrada 1987, Druga nagrada "Pjer" 1988.
Ljubljana, Jugoslavija: Prva nagrada 1988.
Zagreb, Jugoslavija: Posebna nagrada 1988.
Zagreb, Jugoslavija: "Oskarika", nagrada Udruženja karikaturistov Hrvatske za najboljega autora pri svitskom festivalu 1987.

Srećko Puntarić

poznat kot Felix, se je rodio 19. maja 1952. u Zagrebu. Svoje prve karikature objelodanio je 1975. u hrvatskom humorističkom listu "Kerempuh". Od onda je sudjelivao i kod drugih humorističkih listov u Jugoslaviji. Med drugim je stalni suradnik sportske revije "Sprint" i dnevnika "Vjesnik" iz Zagreba. Suradnik je i švicarskoga humorističkoga časopisa "Ne-belspalter" i ponekad drugih europskih humorističkih magazinov.

Sudjelivao je kod skoro svih svitskih izložbov i naticanjev kari-

kature u zadnjem desetljeću. Zasad je 27 puti odlikovan. Dosada je priredio 11 samostalnih izložbov i je izdao dva sveske karikatur, "Tekovine revolucije", 1989. u Zagrebu i "Krátkij kursz 1990. u Pešti. Zadnja izložba mu je bila u oktobru u Beču, u Narodnoj visokoj školi Floridsdorf.

Puntarić je član i suutemeljitelj Hrvatskoga udruženja karikaturistov kot i član europskoga udruženja karikaturistov. On se bavi uz karikaturu i crtanim filmom i suradjiva u poznatoj Zagrebačkoj školi crtanoga filma.

NOVA LITERATURA

6. maj 1989.

au
boli
peče
puca
kad bi nek
kada će
ne more
ne kani
neće
nikad'
puknuti

katarina dragšić

croatia
croatia
baterija
cigarete
časopis
croatia
hotel
osiguranje
planetoid
croatia
nije
nacija

jurica čenar
listopad 1990.

Predistraživanje protiv novoga glasa je ukinuto!

Zemaljski sud u Beču je 15. oktobra ovoga ljeta u takozvanom "Amtszeugnis-u" potvrdio, da je ukinuto predistraživanje protiv glavnoga urednika Franje Šruffa zbog §§ 297, 111 i 117 StGB (omrazivanje, zlo ugovaranje, uvredjivanje činovnika u službi). Nadalje je potvrdio zemaljski sud u Beču, da ne postoji uzrok za daljnje sudsko postupanje. Do

predistraživanj je došlo po tom, kad je sudac u Željeznu i bivši predsjednik Hrvatske narodne visoke škole u Gradišću bio prijavio Franju Šruffa zbog člankov u novom glasu. Gassner je tvrdio prema sudu med drugim, da je neki članak u novom glasu 1/90 uvredjivanje zemaljskih i saveznih činovnikov kot i samoga zemaljskoga poglavara Sipötza. U članku je išlo za to, da

imaju činovnici očividno nalog, da prepriču hrvatski službeni jezik u Gradišću i da se ne suprotstavljaju tomu. Zač je uprav Gassner kot bivši funkcionar nekoga hrvatskoga društva i aktivist u manjinskoj politici branio dotične ljude i je sam prijavio Šruffa, nije jasno. No, sud je ipak potvrdio, da ne postoji uzrok za daljnje sudsko nastupanje protiv Šruffa.

26b Vr 7617/90

In der Strafsache gegen Franz Schruiff
wegen §§ 297 (1), 111 (1) (2), 117 (2) StGB behauptet der Anzeiger Dr. Herbert G a s s n e r in der Nummer 1/1990 der Zeitschrift "Novi Glas" fänden sich Artikel, durch die Medieninhaltsdelikte verwirklicht wären. Es wird um Überlassung eines Belegexemplares ersucht.

iz pisma zemaljskoga suda u Beču Hrvatskomu akademskom klubu, 2. VIII. 1990, faksimile

Aktenzeichen 26b Vr 7617/90

Amtszeugnis

Es wird bestätigt, daß die auf Antrag der Staatsanwaltschaft Wien gegen F r a n z S c h r u i f f wegen §§ 297, 111, 117 StGB eingeleitete Voruntersuchung am 15. 10. 1990 eingestellt worden ist und ein Grund zur weiteren gerichtlichen Verfolgung nicht vorhanden ist.

Landesgericht für Strafsachen Wien
1082 WIEN, Landesgerichtsstraße 11
G.-Abt 26 b, am 15. 10. 1990

iz potvrde, zemaljskoga suda u Beču, da je ukinuto predistraživanje, 15. X. 1990, faksimile

România liberă

Revolucija u Rumunjskoj je potresla cijeli svijet. Privatnici i javne institucije su organizirali pomoćne transporte za teško pogodjeni narod. No, namjesto stare diktature je došla nova. Ali svijet se već ne zanima za Rumunjce. Suprotivno. Oduravamo i mrzimo je, ar se bojimo za naše bogatstvo. Velestranke su ishasnovale siromaške Rumunjce za izbornu kampanju. Vojskom su strašili polsmrznute, zagladjene i drhtajuće bigunce. A vlašćemu narodu su povidali, da se je jur svenek bojao strancev i da je živio u strašnoj pogibeli. Sada vojnaci s puškom šalju bigunce najzad u domovinu, ka nijednomu već nije domovina. Anita Čenar je bila u Rumunjskoj i se je mogla osvidočiti o situaciji. Pomoć je premalo.

Bila sam u Rumunjskoj. Ta Rumunjska me sada već ne pusti, boli u meni. Nije za mene već samo zemlja kade-tade u istočnom dijelu svitske karte - ili pol dana vožnje u istok.

Pisati moram - svim prikazati brutalnu silu u ovoj zemlji. Svim, ki nimaju mogućnost doživiti, čase u ovoj zemlji zaistinu goda. Neizrečivost opisati: Si-

romaštvo, rezignaciju, tugu i ponos ljudi. Nekoliko dani dugo

ostavila sam svoj luksuriozni žitak, da idem s pomoćnim transportom - ki je za mene ujedno i putovanje - u Rumunjsku. Da pomorem i se konfrontiram sa siromaštvom.

A ča sam doživila je bilo još čuda strašnije nego to, ča sam očekivala i znala iz naših medijov.

Svi smo čuli za krvavu revoluciju u Rumunjskoj, kom su zvrkli diktatorski režim Ceausescou, da narod dostane demokraciju.

Od ljudi, s kimi sam se u Rumunjskoj pominala, sam ali dočula, da je to sve skupa samo velika laž. Velika revolucija da je zapravo velika farsa - inscenirana, da se prevari vlašći narod i svitskajavnost. Režim Illiescou je tako

punim podupiranjem drugih zemalj srušio diktaturu Ceausescou, datim sâm dojde na vlast, i to pak zove demokracijom.

- Sadašnji režim nije za čuda bolji od teror-režima Ceausescou. Vojska, policija i tajna policija Securitate su

skupno igrali revoluciju. Strijali nisu na Securitate-ljude, nego na narod, ki se je zaistinu borio za slobodu. Ki su do sada bili na vlasti, sidu i na dalje skoro svi zgora. Minjali su samo zastave - prik noći su nastali demokrati. A u svakidanjem žitku se ništ nije preminilo, ništ po-boljšalo...

Obraz mladog muža se sve već zaškuruje, kad mi ovo povida.

- Kod nas ili ništ ne zaslužiš ili si ništ ne moreš kupiti. Trgovine su sve skoro čisto prazne. Ničega nij, još ni stvari ne, ke su potrebne za svakidani žitak. Muka, cukor, ulje i neke druge stvari su hvala Bogu racionirane, ar tako postoji šansa, da barem koč-toč čega dostanemo. Sve se mora kako-tako čmo organizirati ili kod seljakov preskrbiti.

Zemlja je u totalnoj ekonomskoj krizi. Sve strukture su zničene. Ništ se ne more nago-

sposdariti, ar režim na svakom nuglju zastavlja - a zemlja bi bila plodna i bogata resursami.

- Ako kot privatnik kaniš otvoriti privatnu lodnu, veli mladi muž, ki samoga sebe naziva "businessmanom", moraš si pojti po različne dozvole. Onda ti velu: "Znate to ne ide, čuda je problemov, simo i tamo i ja kurim Marlboro i pijem kavu..."

Dojdeš, doprimiš cigarete i

kavu i opet ti veli: "Znate, još uvijek je problemov i ja još uvijek kurim Marlboro i pijem kavu. Moja žena isto. A moj sin nima cipelov i triba addidas-cipele."

Opet sve doprimiš i dostaneš jednu dozvolu. Ti ali još tribaš nekoliko takovih, i svagdir ti se

isto stane. Onda imaš dozvole, postaviš lodnu, moraš ju urediti i napuniti. Tvoje cijene su sada dost visoke - odgovaraju tomu, ča si morao sve investirati. Sada dojde oficijelna televizija i novinari i te optužuju, da bezobrazno kaniš prehinjiti ljude i sebe obogatiti.

- Poglejte ljudi, ovo su ti, ki su krivi tomu, da u našoj zemlji ničega nije. I tim si kot privatnik jur zničen."

Ovo je svakidanja korupcija, ku ljudi stalno doživljavaju.

Navečer gledam televiziju. Po visti oficijelni govorač vlasti čita o demonstracija protiv vlasti u jednom djelu zemlje.

- Pazi narod! Ovi agitatori nam kanu srušiti našu mladu demokraciju.

To je njegova poruka, ka se ne komentira, niti ilustrira sa strani žurnalistov. Vidi se, da ima režim sve u najboljoj kontroli. Sloboda mišljenja je još uvijek mrtva. Tajna policija Securitate postoji kot i prije, samo se zove sada "informativna služba" i ima javne zadaće. Ljudi su zdvojni i tužni. Po ljetadugom teroru režima Ceausescou nisu sposobni sami sebi pomoći. Nisu se jednostavno naučili samoodgovornost i samostalnost. Zemlja Rumunjska je zaista u katastrofalnom stanju. Rumunjska sela izgledaju slično kot naša sela pri ili kratko po boju. Na skoro svi cesta se diboko zapade u blato, kumaj kade su ceste rasvičene.

Vodovodni sistem je jako čemeran. Čuda stani čeka zama na renovaciju, ljudi se giblju piše, biciklom, na koli, pred ka su napreženi konji ili voli, a redje u automobili "Dacia". Sve je staro, zastarano, skončano.

U ovoj situaciji i atmosferi očekuju, da odraste mladina, ka premine i poboljša ovo sve. Ali mladina je isto apatična, letargična i zdvojna kot starja generacija. Čim im se ponudi mogućnost, kanu

projt iz Rumunjske - van, bar kamo.

- *Za mene ovde nije budućnosti, veli mladi "businessman". Ovde morem cijelo ljeto*

no? Kako dicit, ka pekljaju za "gumi, gumi" hitimo čokoladu, tako mislimo, da moremo utišiti odraščene s pomoćnim paketom -

sva naša pomoć dospene ali u koruptne ruke režima, ki se opet jednoč obogati na račun siromašnoga naroda.

Zemlji u krizi, kot je to Rumunjs-

ka, ne hasnu milostinje, nego potribni su konkretni projekti, strategije za izgradnju ekonomske strukture, ka bi zaista funkcionirala. Ali dok bogate industrijalizirane zemlje uživaju cvatujuću ekonomiju na račun siromašnjih zemalj, ke one iscrpljuju i sve već osiromašu, je jako nevjerovatno, da čedu te iste bogate zemlje pomoći siromašnoj Rumunjskoj ili drugim nerazvijenim zemljam. To jednostavno ne služi njevim

djelati kot bedak, pak ću toliko zaslužiti kot u drugi zemlja ljudi u jednom misecu. A i onda timi pinezi ništ neznam započeti, ar ničega nij... Ja na primjer sada u misecu potrošim već pinez samo za cigarete, nego u cijelom misecu zaslužim.

Austrija i druge zemlje ne kanu biguncev iz Rumunjske.

- *Mi ne moremo svakoga pustiti nutar, naša zemlja je jur puna.*

Na granicu smo si postavili vojsku, ka nas brani od biguncev. Bojimo se, da čedu nam zeti preveć našega luksusa. Iako mi naš luksus uživamo na račun siromašnjih, mi se ne damo ganuti.

Da utišimo naše čemerno dušno spoznanje, šaljemo ki-ta pomoćni transport u Rumunjsku. Brza pomoć, spontana i direktna. Ali komu je tim zaistinu pomore-

od časa do časa. Ako pomoćni transport uopće dostigne cilj, stvara samo nezdravu i neugodnu odvisnost. Čula sam, da je jur ljudi, ki samo još živu od transporta do

interesom.

Zato i mi pred Božići, kad si kupimo na primjer steak iz Rumunjske, onda nećemo misliti na to, da onde dite za vičeru dostane

transporta, a medjutim molu, da Austrijanci opet dojdou s pomoću. Ali većina ljudi je - ča je razumljivo - čuda preponosna, da bi išla prosjačiti za pomoćne pakete, iako bi im bila potribna pomoć. Skoro

samo jednu pečenu jabuku.

Sve ovo mi ide po glavi, kad se šećem kroz svim mogućim luksusom prepuni supermarket - "najposebirazumljivija" stvar na svitu. ●

Global 2000

borba za svit

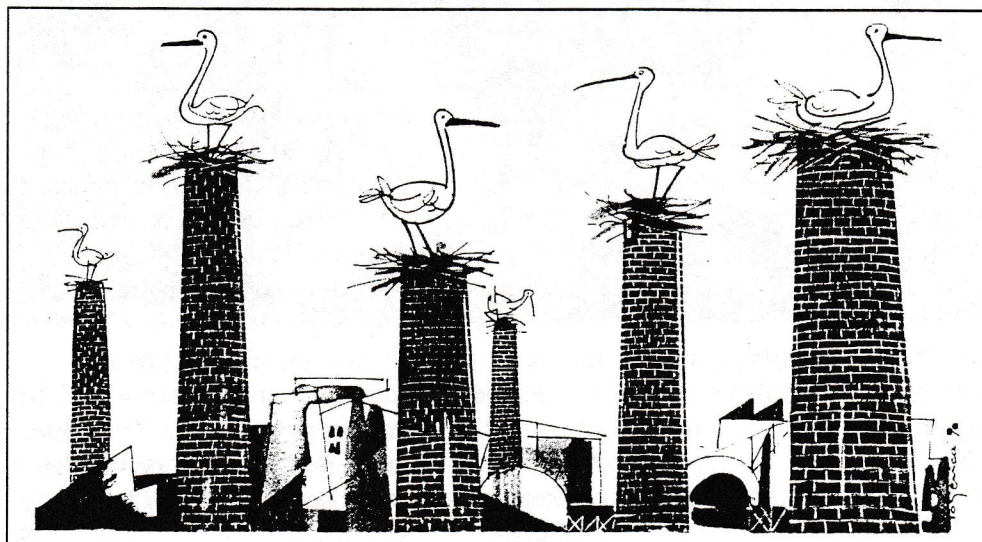
Človičanstvo je na najboljem putu, da zniči samo sebe. Dokle smo zasada zničili samo pojedine vrste stvari i biljkov tim da smo im zničili životni prostor, smo sada došli do toga, da zničimo životni prostor za vrst "čovik". Zbog gospodarstvenih interesov razvijenih dijelov svita uništavamo cijeli planet. Ekološka katastrofa će imati najmanje tako strašne posljedice kot atomski boj. Da ima ipak smisla suprotstavljati se koncernom i vladam i zalagati se za opstanak naše Zemlje, kažu uspješne akcije razliĉnih internacionalnih organizacijov.

1980. ljeta je tadašnji predsjednik Sjedinjenih Ameriĉkih Držav, Jimmy Carter, dao sastaviti studiju o zamazanju okoline.

Znanstveniki svih disciplinov su onĉas popisali status quo okoline, i su na temelju tih istraživanj sastavili scenarij, kako će zemlja

izgledati na koncu ovoga tisućljeća. 1500 stran debelu študiju su zvali "global 2000".

82. ljeta se je onda u Austriji konstituiralo društvo "nesilovita akcija global dvtisuć". U isto vrijeme je nastala austrijska sekcija Greenpeace-a. To nije bio slučaj: osnivaĉi obadvih društav su bili isti ljudi. Prvi peljaĉ kombiniranoga društva Global dvtisuć i Greenpeace Austrija je bio Michael Undorf. Predviđjali su razdiliti si djelo na slijedeći naĉin: Greenpeace sa svojom internacionalnom strukturom da bi se koncentrirao na akcije, za ĉiji uspjeh

je potrebno koordinirano postupanje ĉuda držav. Gopal dvtisuć bi se skrbio za specifiĉno austrijske probleme: tako na primjer u Austriji atomska energija po Zwentendorfskom referendumu veĉnije bila tema, ali na internacionalnom polju se je onĉas Greenpeace jako angažirao protiv atomskih centralov. S druge strani

naši austrijski problemi, kot na priliki kisela godina ili prikomjerno izgradjivanje hidroelektranov, na svitskom nivou nisu tako važni

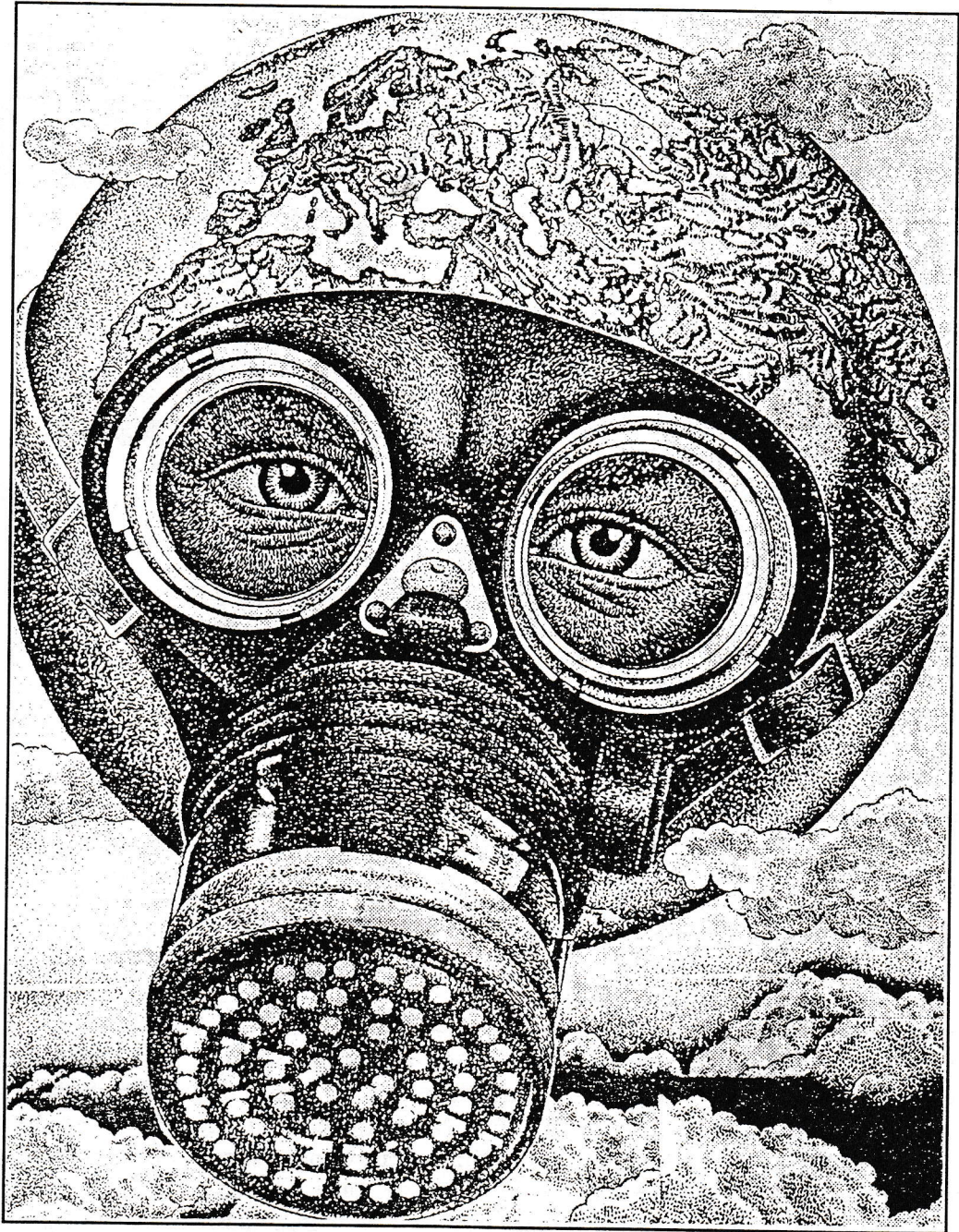
da bi se Greenpeace za to zeo. Predvidjena dvostruka struktura ali nikako nije funkcionirala, i zbog toga je svako društvo vreda krenulo vlašćim putem. Velika većina suradnikov je ostala kod Globala. Aktivisti, zvećega studenti ki su se jur ljeta dugo angažirali u kakovi inicijativa, se nisu kanili podrediti hirarhiji Greenpeace-a. Svojimi filijalami po cijelom svitu je Greenpeace pravi multi okolišnoga svita. Oni nisu kanili postati kotačić velikoga sistema, ki samo prima zapovidi, a odbijali su i profesionalizam, premda je znamda efikasniji. Tako ima na primjer Greenpeace Austrija posebnoga referenta za štampu. Suradniki

Globala, kih je momentano oko dvajset, djelaju u slobodnom času, kad imaju lazno. Zbog toga niti nisu tako prezentni u javnosti, premda za kulisami znamda isto toliko opravu kot poznatiji brat, ili poznatija sestra "Greenpeace".

Akcije, kimi je Global dvićuć u zadnjem času opet dospio u medije, moremo kratko opisat dvimi pojmi: Mitterdorfska dolina i tropska prašuma. Od jeseni 1988. ljeta je Global pokazivao,

da je podzemna voda opterećena tako visokimi količinami otrovnih supstancov, da ju človik zapravo ne bi smio piti. Global misli, da je

jur zničena. Ča to znači, si svaki zna lako predstaviti: pedeset do devedeset procentov svih vrsti rastlin i živin živi u prašuma; one su pluća

ta činjenica nadležnim političarom jur ljeta dugo poznata, a da ništ nisu poduzeli. Zbog toga su je, početo sa zemaljskim poglavarom Ludwigom, spravili pred sud. Pravni postupki još nisu završeni.

Druga velika kampanja zadnjega časa naliže tropske prašume. Samo lani su u Braziliji zničili 25 milioni hektarov prašume, to je površina, ka je trikrat tako velika kotno Austrija. Šaca se, da je polovica džungle na ovom svitu

planeta. Onde se producira kisik, koga sve živine tribaju za žitak. Neposredni zločinci, ki popalu i krću lozu, su veleposjedniki i multinacionalna poduzeća; ali krivi smo, do neke mjere, mi svi! Gdo veli, da moramo u našoj dnevnoj sobi imati namještaj od mahagoni- ili teak-driva? Ali ne nek za namještaj upotribljavaju tropsko drivo, s njega načinjaju obloke, furnire, saune, plote i držala orudja, ada produkte, ke bi

isto tako mogli načinjati od našega domaćega driva.

Prvi uspjeh se je Globalu ugodao u ovom ljetu: sve četire u parlamentu zastupane stranke su odlučile, da se tropsko drivo već neće importirati u Austriju. Sada Globalci išću austrijske općine, ke bi se odrekle tropskoga driva u javni zgrada i ke bi sklopile partnerstvo s općinom u Braziliji. Pokidob da su ljudi onde preslabi, da bi se efikasno mogli braniti, bi samo konkretna pomoć, projekti mogli zaostaviti katastrofu. Najpopularnijega borca protiv zničenja džungle, Francisca Mendesa, su lani na Božiće dali umoriti. On je morao umrijeti kot tisući drugih ki su se suprotstavljali kapitalističkim interesom južnoamerikanskih bogatušev. Suprotstavljaju se, kad prašumom zgublaju fundament svoje egzistencije. Generacije dugo su pristanovniki džungle vadili lateks iz stablov, mlični sok iz koga se stvori kaučuk. Znajući, da od prirode živu, su ju čuvali. Sada se to tako djela, da požgu velike površine loze i na tom mjestu posijaju nešto, čim hranu blago. Po dvi do tri ljeti je tlo iscrpano, a ostane pustina. Ako su do sada zničili životnu osnovu pristanovnikov, čedu u dođući ljeti zničiti životnu osnovu človičanstva. Podupiraju je međunarodne banke i države kot Austrija, ke davaju takozvane "pomoćne kredite za razvijanje".

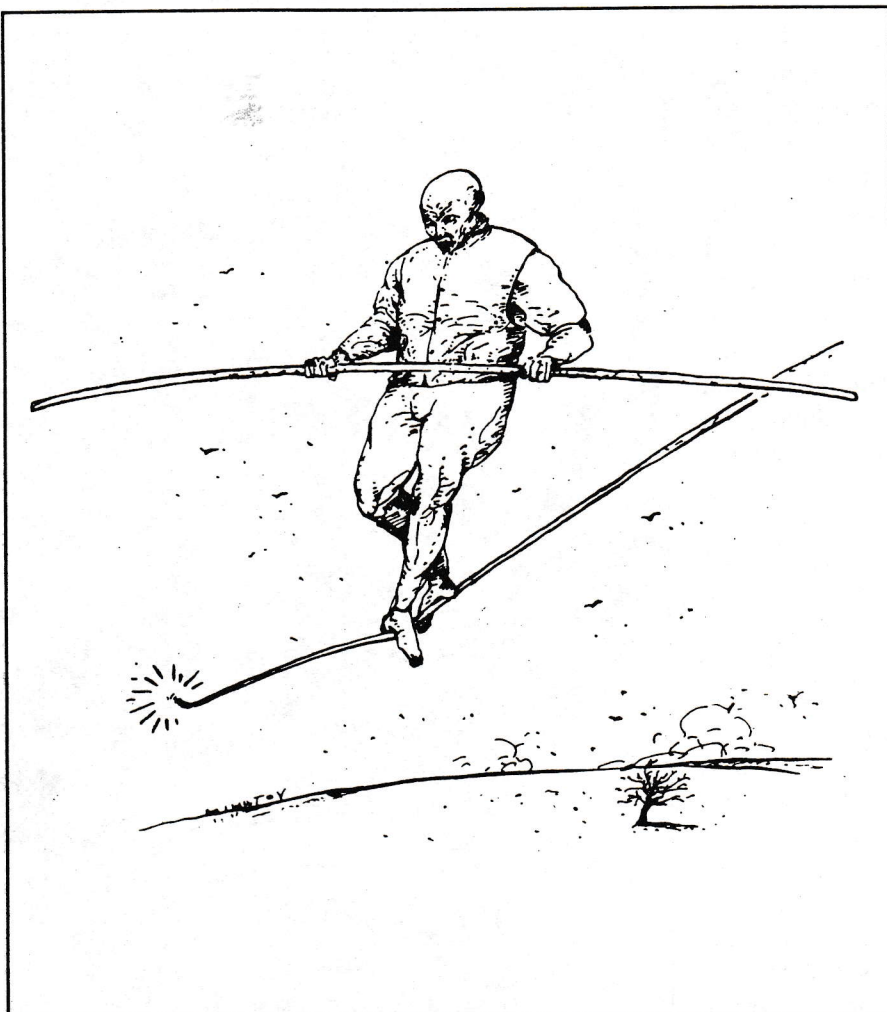
Akcionizam je jedino sredstvo protiv interesov industrije

Ti su zbog toga "takozvani" krediti, ar ne hasnu zemljam u razvitku, nego austrijskim poduzećem, ka eksportiraju u te zemlje.

Za ljude od Global 2000 je dvi vrsti problemov: problemi, ki

još uopće nisu poznati, i problemi, ki su jur poznati, kade se ali ništ ne djela. Po tom se razlikuje i njeva strategija: Na priliku je svakomu jur davno poznata nategnuta situacija na austrijski cesta. Ipak je negdašnji ministar za gradnju

po tom na novinare. Pokidob da to zvećega ništ nije hasnilo, su ponovili akcionističku fazu, kot pri autoputi. U ovom slučaju su okupirali austrijsku ambasadu u Madjarskoj, a u Beču su jako glasno nastupali pri spravišči akciona-

Robert Graf potribovao 27 milijardov šilingov za daljnju izgradnju cestov. Na to su aktivisti Globala okupirali ministrov biro i su mu postavili na stol mali autoput s matchboks-auti. Ne more se točno reći, ali morebit su i oni doprinesli tomu, da je Graf dostao namjesto 27 nek sedam milijardov šilingov.

Drugačije je bilo pri planiranoj hidroelektrani Nagymaros na Dunaju: pred petimi ljeti su nek oni, ki pazljivo čitaju ekonomski dio novin znali, ča je Nagymaros. Projekt ada s početka nije bio poznat. Kad je Global od njega dočuo, su kontaktirali madjarske aktiviste, su informirali o stanju i su se pak obrnuli na političare, a

rov Creditanstalta, to je banka ka je madjarskoj vladi pomagala pri financiranju Nagymarosa. Prem da se je jur čuda pokvarilo, izgleda, da čedu Globalci barem dijelomično biti uspješni: sadašnja madjarska vlada je prekinula gradnju. Pri svi akcija prik granic se je pokazalo, da Global zna i izvan Austrije nešto dostignuti. Namjesto da utemelju filijale u pojedini država, kot to djela Greenpeace, si Globali išće lokalne partnere. To je funkcioniralo smadjarskimi ekoložisti i s nimškom grupom "robin wood", a to će, kot se ufaju, funkcionirati i sa česko-slovačkim ekološkim gibanjem.

✱

To će bit ča velikoga za Koljnof...

Gradišćanski Hrvati žive u tri država, ali isti su narod. Granice su presikle ov narod i mnogo škodile maloju gradišćanskohrvatskoj dijaspori. Ako Gradišćanski Hrvati ne zrastu opet u jednu kulturnu grupu, čedu se vjerojatno lipo potihio izgubiti. Hrvatski akademski klub je kanio kot težišće u prošlom društvenom ljetu uže povezati hrvatsku mladinu iz Austrije, Ugarske i Slovačke. Konkretno akcije su bili jezični tečajji, koncert PAX-ov u Jandrofu, kumstvo za novi glas, itd. O Danu mladine, najvećemu skupnomu projektu, piše Jakov Zvonarić.

Ovakoča bi bilo lipo, k ljetu kod nas u Koljnofu, mi imamo veliku krčmu, je rekao koljnofski "Učitelj" prilikom Dana mladine u Pajngrtu, na koga su bili pozvani i Koljnofci. A hakovci na to: K ljetu još ne, ali koč kasnije će biti sigurno moguće.

I glej, svit se je začeo minjati, granice su se začele sve već otpirati, a konačno je spao željezni zastor. I najednoč je moguće, da mladi Hrvati iz trih držav skupa svečuju Dan mladine. Koncem

konca sve je oduševljeno govorilo za Dan mladine izvan Austrije. Ali kako ga financirati?

Spomenuli smo se razgovorov s Koljnofci, i da sada

Ljetošnje geslo

vidimo tu "veliku krčmu", smo se odvezli u Koljnof. Ali ča je bilo: krčma je bila sve, samo velika ne. Ali drugačije su nam se

okolnosti u Koljnofu zvanaredno dobro vidile - pravoda smo morali stručno ocijeniti i poznato koljnofsko vino, ko je bilo konačno i uzrok, da smo se odlučili za Koljnof (velu zli glasi). Koljnof ima oko 1800 stanovnikov, vlašći granični prelaz i je isto blizu Poljancem i Dolincem.

Koljnofci su predložili šator njeve vojske, ki bi bio ipak četire metare širok, ali zato bi mogao biti sto metarov dužičak. A za rasvjetljenje, tehniku za muziku i pojačala da bi si posudili 50 m dužički kabel "Jonči-bačija".

Tako je konačno došao šator iz Štajerske, tehnika iz Hr-

Dana mladine

vatske, a rasvjetljenje iz Velike Cenke. Pri prvi predračuni smo došli na svoticu od 90. 000 šilingov za financiranje Dana

mladine 90, ali zato bi bio u Koljnofu. Jasno, da do te svotice nika-ko ne moremo doći putem ulaza. Morali smo najti drugi put za financiranje. Tako smo počeli pisati simo, pisati tamo, pominati se s ovim i onim, bižati za ovim, još jednoč za istim, a većkrat stoprv onda za drugim, i glej, najedoč je bio skoro vas Dan mladine sfinanciran. Tako lako je to, a Koljnofci imaju Dan mladine 90.

"To će bit ča velikoga za Koljnof", rekli su Koljnofci, kad smo razjasnili naše plane i predstave i kad smo počeli skupno djelo na Danu mladine. I tako smo počeli. Bižali smo na ovu i onu sjednicu, a zadnji misec su bili hakovci svaki petak gosti u Koljnofu. Kad smo počeli gaziti na mjestu, su bili

Koljnofci svenek puni optimizma - će bit, će bit! I zaistinu, bilo je svega ča se more dostati po ugarskom orsagu. Dovukli su svega i svačega, čega nije bilo, to su našli u Austriji, ili bar kade drugde. Svom silom su kanili pokazati, čemu su Koljnofci u stanju. A krotalo je. Delegacija sela je bila još i na studijskom putovanju pri športskoj fešti u Filežu, da na licu mjesta analiziraju praktike iskusnih organizatorov.

Došao je zadnji tajedan. Pomoću ugarskih vojakov, ki su bili prez ruskih komandantov (i ki su se i tako ponašali) smo nastavljaljati šator, dovezli smo potribni inventar, a pak smo stoprv vidili, da imamo dugovanje iz dvih držav,

da ima svaka država svoje norme. Ali ništ zato, žgano iz ugarskih floš su prelijali u austrijske, da bi je mogli zašrafati na "kapitalističke" porcioniere, a za pivo su morali zaminiti čepe, da bi moglo ugarsko pivo natakati austrijskim aparatarami.

Jurkad smo nastavljaljati šator, smo bili turistička atrakcija, ar svi Ugri, ki su išli prik Kerestura nutar ili van ili ki su se vozili iz Šoprona na jug, su postali i gledali ovo veliko čudo, ko je u 5 uri s neba spalo. Zvečera su došle onda tetice - zbog istih uzrokov.

Prvi dan, petak, je bio posvećen dicit. Već od tristo dice iz Ugarske i Austrije je puzilo, bižalo, kričalo i svega drugoga, ča zločesta dica rado djelaju. Svi su čekali na atrakciju dana, na dičju konferenciju, ali peljači iz Klimpuha su bili u prometnoj gužvi na granici, neki hakovci su se potipali po Gradišću s "novim glasom" i drugim važnim stvarima, tako da su ti, ki su držali poziciju med pužećom, vikajućom dicom kompletno zgubili živce i su si ga jednostavno zapalili. Tako se je začeo Dan mladine s komplikacijama, ali na vredi se je sve umirilo.

Već od četrdeset dice je suradjivalo na dičjoj konferenciji, dokle su druga dica jahala na konjići, skakali u vrića i djelala svega drugoga. Pri konferenciji dice je "Učitelj" Pajrić dopustio dicit, da pofarbaju neku staru zid u školi. Dica su si za svoju umjetni- nu pravoda izabrala najlipšu. Uprav tu, ku je načelnica dala kratko pred tim pobiliti. Sada je ali ipak vesela, ar imaju u Koljnofu prvu zaista lipu, modernu zid.

Gosti iz Slovačke su kot jedini došli točno, da se pod peljanje Rudija i Jožefa "fis" najidu i napiju, ali zato ništ, bili su gosti.

Vjerojatno su se i fis napili, ar drugi dan, subotu su bili daleko najmanje koordinirana momčad. Zgubili su 6 : 1 i 7 : 1, akoprem im je Jožef Knotek čuvao vrata kot kolac, koga su zabili. Pravoda, da

čedu Koljnofci dobiti internacionalni turnir, je bilo jasno, a načelnica je tako zapovidala. Ipak je išlo za nove drese, ke je darovao Demokratski Savez južnih Slavenov. A te su morale ostati u selu, a zato se je igrala "prva" iz Koljnofa.

Dokle su jedni bižali po labda, drugi po žbuhta, po kolomasti, po pojmi - ili su bludili prez konkretnoga cilja po igrališću, su se drugi bicikli po godini vozili u Filež. U Filežu su je čekali drugi hrabri hakovci, da bi skupa po cijelom sridnjem Gradišću višali dvojezične tablice. Za sela, za ke je sapa sfalila, je bilo dost benzina, tako da je svako selo dostalo svoju tablu, još i Kalištrof i Bajngrob. Još i "Kronenzeitung" je uptio, da je u Gradišću Hrvatov, i poslali su reportera, ki je zaistinu pisao o akciji. Nažalost su sva takozvana prohrvatska društva odnosno njevi funkcionari zvana Komiteta za prava Gradišćanskih Hrvatov imali važnije posle na ta termin, na primjer dicu, žene, šport i drugo. Ali hakovci su to naučni, da su u manjinskoj politici sami, ako ide za konkretne stvari. Na sjednice more pojti vreda ki, a med zagriženimi Hrvatov je vreda ki čvrst, ali ako se šandari demonstrativno vozu okolo i naokolo, onda je triba drugih hrvatskih panjev. Pravoda triba na drugu stran i ljude, ki idu na sjednice, da more onde ki potribovati tablice.

Ali o tom je bilo govora i pri Danu mladine, pri kabaretu. Za te ke to naliže i za sve druge za zabav smo tiskali kabaret u ovom broju novoga glasa.

Kad su došli prvi gosti na koncert, dvi ure pred početkom, je bio blagajnik prez kase, da bi kasirao pri ulazu, no, ali njega ionako nije bilo pri ulazu. Kad je bilo blagajnika, nije bilo kase, kad je bilo kase, nije bilo ključa, a kad su se blagajnik, kasa i ključ strefili uru pred početkom pri ulazu, je bilo jur nekoliko zvitih gostov u šatoru.

Radosti i veselju u šatoru nije bilo kraja, a i kuharice su večkad od tancanja i skakanja zabile na misenje paljugov. Dokle su na početku pesimisti mislili, da šator nikad neće biti pun, se je subotu pokazalo, da bi mogao biti još veći. Pred 1.000 ljudi su se MAGAZIN-i iz Splita i PAX-i iz Gerištofa naticali, ki zna bolje interpretirati iste jačke, a PAX-i su konačno dobili, ar su si znali svemu tomu ča su znali MAGAZIN-i i "Maricu rožicu" kot i "Staru ljubav", kompoziciju iz pera Rudija Roženića i najvećega sekretara HAK-a, Mancija Rotha.

Nedilju, na Dan Koljnofcev, su si Koljnofci premislili svoj posebni program. Nova, neobična

konceptija toga dana (maša, pomašnica, folklor) je privukla neočekivano velik broj ljudi, tako da je bio šator opet pun. Samo pri pomašnici, kad su igrali trutari iz nimškoga sela Agendorf kraj Šoprona, je bilo ča-to manje ljudi nego kuharic, ali zato su trutari mogli pojisti već kobasic.

Uz ovo sve je bio ljetošnji Dan mladine jedan od najuspješnijih u prošlosti, dičja konferencija, kabaret i višanje tablic u svi hrvatski seli sridnjega Gradišća su pokusi, ke triba forsirati u budućnosti. Ove uspješne akcije, i činjenica, da je bio Dan mladine u Ugarskoj su dale Danu mladine novi čar, je stalo u Hrvatski novina. A te moraju znat.

Iz starih pravil židanske i prisičke gore, 18. stoljeće:

Artikulus 18-vus.

A ki va vrhi ili gorici krv pušća drugomu, domaći plaća gosposćini 4 dukate, a permešteru 80 novcev, a stranjski mora još jednoč toliko platit; potom se mora s onim, ki je bijen, još pogodit. Ki psoval ili proklinjal bude sebe ili drugoga, mora platit na crikvu 4 novce, permeštru ter čuvaru 40 novac. A ki pak čuje takovoga ter ne povi, spodobno se kaštiga.

Artikulus 19-nus.

Va vrhi uženjena peršona s odanom peršonom ako se va praznosti najde, plati vsaka gospodi 12 dukatov, potom na crikvu 6, permeštru 4, a čuvaru 2. Ako pak uženjena peršona s neuženjenom čini, uženjena plati 24 dukate, a neuženjena pol plati kot je zgora vržena kaštiga.

Artikulus 20-mus.

Ki nočno vrime va vrhi vinograda sada, grozja, ili kakovo orudalje, posudje ukrade, gosposćini, kot najvećemu permeštru plati 6 dukat, na crikvu 2 dukate, permeštrom ter čuvarom 4 dukate; ki vadne učini pol toliko dužan platiti.

Artikulus 21-mus.

Noseću ženu, na odaju divojku, najmre redovnika, za tri ili četire od sada, prviput nij slobodno opomenut. Drugiput mora im se zagrozit. Treti put s kvarom moraju se otpeljati permeštru, i kaštigati s 40 novci.

Artikulus 22-dus.

Putniku, ako on čuvara tri pute zove, ili zakri-kne i čuvar najpr ne dojde, potom jedan od grozja ili sada zame, nij mu se dužan nigdor javit; ali tako da on ne srani, nego velje poji; ako pak srani ter prik prilaza projde, dužan je čuvaru 40 novac.

Artikulus 23-tus.

Da bi gdo u prisičkom ili židanskom vrhi ili vinogradu kakovo drivo ili cip ukral, kaštiga gorska pravica na 12 dukat kaštige. Od ove dostaje polovicu

gosposćina, 2 dukate crikva, permešter pak čuvar dostaju 4 dukate. Onomu človiku, komu se je kvar učinil, dužan je platit tat jedan žuti dukat. Ako gdo samohot potare cip ili sadovo drivo, ravno tako va otu gornju kaštigu dojde. Ako pak nehoteć kvar učini, terto svitlo pokaže, ili posvidoči, plati permeštru samo 80 novac. Stranjski se duplasto kaštiga.

Artikulus 24-tus.

Prisičan ter Židanac da bi trs ukral, za vsakoga mora platit gosposćini 4 dukate, na crikvu 2 dukate, permeštru ter čuvarom 2 dukate, potom onomu, komu je ukral jedan dukat. Ki bi kolje, bar ku dob u letu, kral, dužan kaštige na crikvu 4 dukate, permeštru ter čuvarom 4 dukate, a čije je kolje, jedan dukat. Stranski dupljasto plaća.

Artikulus 25-tus.

Ki nočno vrime, bar ku dob u letu, samohot znutra graje pasal bude, ako ni kvara ne učini va vinogradi ili va drivi, mora platit permeštru 1 dukat 25 grošev, čuvarom 75 novcev; ako kvar učini, onomu, komu je kvar učinil, mora na volju pojti pogodit; a za šacingu 40 grošev ima platit. Ako pak po nemarnosti koga blago se najde, mora platit kvar u šacingu 40 grošev. Ako se neg zateče, tako kvar ter hajtaš od svinčeta 5 novac.

Artikulus 26-tus.

Ki vadne samohot znutra graje pase, polag zgora pisanoga artikuluša Židanac pol toliko, stranski pak vsu kaštigu mora položiti. Ako se pak neg blago koga, kvar ter hajtaš čuvarom od vsakoga živinčeta 8 grošev, ter šacingu pak kvar dužan platit.

Artikulus 27-mus.

Ako svinče najde čuvar va vinogradi dužan je svinjče van zignat; a kvar, kot je gori vrženo, mora platit gospodar svinjčeta. Ako se drugič opet najde onde, dupljasto plati. Ako se najde po treti put, ako se more nutar odignat, se plati trovrstna kaštiga. Ako pak ne bi mogli unutar odignat, slobodno je more ustriljit, ter med sobom razdilit oni, ki kvar moraju plaćat, ako se gospodar najde.

ELEMENTARNO
LJUDSKO PRAVO

DANAS SAM U
ELEMENTU

KUDA STE
KRENULI

PRAVO NA
PETROVU GORU

PRAVO NA
MATERINJI JEZIK

PRAVO NA
ŽIVOTNI
MINIMUM

POTROŠENO
PRAVO NA
OTCJEPLENJE

KOKA KOJA
TO JE ONO
PRAVO

MUSICA ANTIQUA CROATICA

Antologija hrvatske muzike

Ansabl Lira

pod peljanjem Igora Pomykala se bavi starom hrvatskom muzikom i svira ovu muziku na originalni instrumenti. Kot prvi dio antologije hrvatske muzike je Ansabl Lira sada izdao kasetu, a momentano tiskaju odgovarajuću CD-ploču.

Na prvoj kaseti snimljeno je:

Stara tradicijska glazba hrvatskoga naroda (uključujući primjere iz Gradišća, Molisov i Ugarske)

Glagoljaško (pučko) pjevanje u Dalmaciji

Srednjovjekovno jednoglasje

Srednjovjekovno višeglasje

Svjetovna glazba renesanse

Duhovna glazba ranog baroka

"MUSICA ANTIQUA CROATICA"
ENSEMBLE "LYRA" WIEN

Kasetu kupiti i CD naručiti morete u Hrvatskom akademskom klubu ili u Hrvatskom gradišćanskom kulturnom društvu u Beču, tel.: 0 222 - 505 71 06 ili 65 61 52.

P. b. b.

Erscheinungsort: 1040 Wien
Verlagspostamt: 1040 Wien

DRUCKSACHE

HRVATSKI AKADEMSKI KLUB DVR.: 0557340
SCHWINDG.14/10 / 1040 BEC TEL. 65 14 014

DR.
NIKOLA BENCSICS
WALDHOFWEG 6
7000 ZELJEZNO/EISENTADT
DRUCKSACHE